

**ЗАПОРІЗЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ПМОІЛ

**КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА,
МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА
ЛОГІСТИКИ**

«ПІДПРИЄМНИЦТВО В АГРАРНІЙ СФЕРІ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

**II Міжнародна науково-практична
конференція**

**09-11 лютого 2021 р.
м. Запоріжжя**

Міністерство освіти і науки України
Запорізька міська рада
Запорізька торгово-промислова палата
Запорізький національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Донецький державний університет управління
Поліський національний університет
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Вільнюський технічний університет імені Гедимінаса (Литва)
Софійський університет Св. Климента Охридського (Болгарія)
Словацький сільськогосподарський університет в Нітрі (Словаччина)

ПІДПРИЄМНИЦТВО В АГРАРНІЙ СФЕРІ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

*в рамках 20-ої агропромислової спеціалізованої виставки
«АгроТехСервіс – 2021»
Запорізької торгово-промислової палати*

**МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

9-11 лютого 2021 р.
м. Запоріжжя

Факультет менеджменту
Кафедра підприємництва, менеджменту організацій та логістики

Запоріжжя
ЗНУ
2021

Акімова К.О., Полусмяк Ю.І.	
Дослідження вподобань споживачів з метою пошуку напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємства.....	150
Батенко Л. П., Нотевський Є. В.	
Проектний менеджмент як важливий управлінський інструмент у діяльності об'єднаних територіальних громад	153
Белік Д.С., Полусмяк Ю.І.	
Аналіз тенденції розвитку роздрібної торгівлі в Україні.....	155
Борщевська Ю.О., Онищенко О.А.	
Особисті якості та головні навички керівника для ефективного менеджменту.....	158
Бухаріна Л.М., Бірюков Т.Р.	
Переваги моделі залізничних перевезень зернових «ниткою графіка».....	161
Воробьев К С.	
Механізм досягнення операційної стратегії компанії по виробництву кофейної продукції.....	164
Галак І.І.	
Замкнений ланцюг постачань: інструмент забезпечення сталого розвитку сучасного підприємства.....	166
Гільдібрант К.Є., Онищенко О.А.	
Сучасні проблеми мотивації в організаціях.....	170
Горбань Я. Ю., Гуржій Н.М	
Перспективи розвитку підприємництва в Україні.....	173
Гудима О.В.	
Особливості контролінгу персоналу аграрного сектору та його удосконалення.....	176
Гуржій Н.М., Горбань Я. Ю.	
Переваги та недоліки маркетингової діяльності підприємств в Україні під час світової пандемії 2020.....	180
Давидавичене В., Лисенко М.О.	
Переваги і недоліки діяльності в умовах монополії	183
Демченко А.О., Полусмяк Ю.І.	
Шляхи підвищення продуктивності праці на підприємствах.....	187
Дем'яненко Б.С.	
Вплив маркетингових досліджень на прийняття управлінських рішень агробізнесі.....	190
Завадських Г.М., Тебенко В.М.	
Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент розвитку економіки.....	194
Зенкіна Р.Ю., Решетова Г.І.	
Розробка механізму підвищення використання трудового потенціалу регіону.....	198

*Завадських Г.М.
к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності ТДАТУ ім. Дмитра Моторного
Тебенко В.М.
к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності ТДАТУ ім. Дмитра Моторного*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У світі зростає визнання соціального підприємництва як інноваційної бізнес-моделі, що може підтримати економічне зростання, зменшити соціальну напругу і допомогти розв'язати суспільні проблеми. Соціальне підприємництво – це прибутковий бізнес, який має соціальні цілі, і прибутки якого спрямовуються головним чином на розвиток цього бізнесу або на громадські справи. Соціальне підприємництво вже не є новинкою для багатьох країн світу. Цей механізм успішно інтегрувався в економіки США, Великобританії, країн Північної та Західної Європи. Провідні країни світу вже запровадили таку форму підприємництва в соціально-економічну сферу життя та використовують його як інструмент державного регулювання економіки і формування громадянського суспільства. Досвід економічно розвинутих країн світу показав ефективність даної концепції, а також можливість її існування у різних формах, в залежності від характерних особливостей національних економічних систем.

В Україні про соціальне підприємництво заговорили ще на початку 2000-х але, на жаль, для більшості українців термін «соціальне підприємництво» є новим і незрозумілим. Помилково, люди часто плутають соціальне підприємництво з соціальною відповідальністю бізнесу. Є суттєва відмінність між цими двома економічними категоріями, оскільки метою діяльності комерційного підприємства є отримання прибутку для розвитку і масштабування бізнесу, а метою соціального підприємства (СП) є отримання прибутку для спрямування його на вирішення соціальних проблем [2, с.178]. Завжди були підприємства, які намагалися вирішувати соціальні проблеми. І це нормально. Соціальне підприємництво не є чимось новим. Ще 1991 року, коли Україна стала незалежною, був прийнятий Закон «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», де чітко вказувалося, що громадські організації людей із інвалідністю можуть створювати господарські підприємства і заробляти на цьому гроші. Їх можна вважати прототипом соціальних підприємств.

Дослідженню проблематики соціального підприємництва присвячені наукові праці закордонних фахівців серед яких С. Алворд, Г. Діз, Дж. Дефорні, М. Дейч, Б. Дрейтон, В. Кульков, С. Осберг, А. Передо, Ж. Сей. Серед вітчизняних науковців, які вивчають проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні можна виділити З. Галушку, В. Жохову, О. Кіреєва, А. Корнецького, Ж. Крисько, І. Мазур, А. Мокій, В. Назарука, ВМ. Наумова, І. Салій, З. Свереду, В. Сизоненка.

За своєю суттю соціальне підприємництво визначається як бізнес, покликаний розв'язувати соціальні та/або екологічні проблеми у громадах, причому в їхньому фокусі – досягнення і економічного, і соціального ефекту [1,с.13].

Оскільки в українському законодавстві поняття «соціальне підприємництво» не існує, те, що ми говоримо, що підприємство є соціальним, є суто умовним. Для того, щоб вважатися соціальним, підприємство повинно відповідати хоча б одному з наступних критеріїв:

- працевлаштування вразливих груп населення (ветерани АТО, ВПО, люди з інвалідністю, мешканці сільської місцевості та ін);
- частина чи весь прибуток від діяльності спрямовується на підтримання статутної діяльності ГО, БО чи БФ;
- частина чи весь прибуток виділяється на фінансування окремих видів послуг для соціально вразливих груп населення / підтримки соціальних, культурних чи спортивних заходів, проектів.

Основними принципами, що покладено у діяльність соціального підприємства, доцільно вважати: принцип соціального партнерства і прозорості взаємин держави і бізнесу; принцип добровільності та непримусовості, ініціативності з боку суб'єкта господарювання; принцип системності державної політики, розділення політичних, економічних і господарських функцій; принцип раціональності та ефективності інституціонального забезпечення.

Наразі в науковій спільноті, яка досліджує проблеми соціальних підприємств, відсутня єдність у визначенні характерних рис таких суб'єктів господарювання. Однак можна виділити наступні характерні риси цього виду підприємницької діяльності:

- пріоритетність соціальної мети;
- реінвестування частини прибутку у розвиток СП;
- впровадження інновацій;
- прозорість діяльності та публічна звітність;
- фінансова самостійність;
- колективне управління;
- масштабованість діяльності.

Основна відмінність пов'язана з метою або з тим, що підприємство намагається примножити. Для бізнес-підприємців головним пунктом плану є примноження прибутку чи багатства акціонерів. Для соціальних підприємців найголовніша мета – соціальні зміни (здебільшого – завдяки вирішенню нагальної проблеми, яку було недооцінено чи проігноровано іншими інституціями (державними установами, бізнес-структурами тощо)) [5, с.11.] Тому соціальний підприємець – це перш за все соціальний інноватор.

Соціальне підприємництво в Україні стрімко розвивається, про що свідчить збільшення кількості соціальних підприємств. Однак, ця специфічна галузь підприємництва не може в повній мірі розвиватися через низку нерегульованих правових та економічних питань [3, с.233]. З 2015 року в Україні почала діяти Програма соціального інвестування в Western NIS Enterprise Fund, яка успішно надає доступні кредити (5-10% річних) за Програмою

соціального інвестування. З метою зібрати і систематизувати інформацію щодо соціальних підприємств України, у 2014 році було видано «Каталог соціальних підприємств України 2013 року», до якого увійшла інформація про 41 соціальне підприємство різних галузей та організаційно-правових форм з різних регіонів України. Укладання першого каталог було першою спробою зрозуміти, хто себе вважає соціальним підприємством, чим вони займаються, які саме проблеми вирішують та якими бізнесовими моделями користуються. Пізніше, в 2017 році побачив світ другий Каталог соціальних підприємств України, виданий в рамках проекту «Соціальні підприємства в Україні», у якому зібрано, систематизовано інформацію вже про 150 соціальних підприємств України. Експерти в цьому питанні наголошують, що реальна кількість соціальних підприємств в Україні значно більша і може сягати 1000 підприємств.

Дослідження територіального розподілу соціальних підприємств вказує про те, що найбільша їх кількість припадає на Київську, Львівську, Донецьку, Чернівецьку і Полтавську області. Оскільки в Україні поки що немає законодавчо закріпленого визначення поняття соціального підприємництва, отож вони можуть набувати різних організаційно-правових форм діяльності. Найбільш поширеними організаційно-правовими формами соціальних підприємств в Україні є ГО, ФОП і ПП. За кількістю працюючих переважно – це малі підприємства до 5 осіб (56%)%, 6-10 осіб (19%), 11-50 осіб (16%), понад 50 осіб (9%). Згідно з Каталогом соціальних підприємств, у 2017 році найбільш поширеними за галузевою належністю сферами діяльності в Україні були: реабілітація вразливих категорій населення, сільськогосподарське виробництво та збут, продаж товарів (благодійні крамниці, он-лайн продажі, хенд-мейд), харчова промисловість та заклади громадського харчування, швейне виробництво, освітні послуги, екологія, охорона здоров'я, туризм та відпочинок (зелений туризм), інші галузі [4].

Нажаль, в Україні використовується обмежена кількість джерел фінансування соціальних підприємств. Основним джерелом фінансування більшості соціальних підприємств є кошти від власної комерційної діяльності. Сьогодні однією з можливостей профінансувати соціальні проекти є фандрейзинг – робота із залучення коштів громадян, бізнес-структур або держави в некомерційний сектор. Є цікавий і успішний приклад Івано-Франківського громадського ресторану UrbanSpace100, у створення якого 100 людей внесли по 1000 у.о. , що було першою інвестицією у цей ресторан. Такий механізм демонструє ідеальну картину відповідності критеріям соціального підприємництва: бізнес, соціальна мета, розподіл прибутку і демократичне управління, тому що прибуток реально розподіляється демократично.

Наведемо приклади успішних вітчизняних соціальних підприємств: ТОВ МРЦ «Здоров'я» з м. Новоазовськ Донецької області (медико-реабілітаційні послуги), Соціальна пекарня «Горіховий дім» з м. Львів (випікання печива), Майстерня бельгійського шоколаду «Pan-Chocolatier» з м. Миколаїв (виготовлення цукерок ручної роботи), Майстерня оббивки м'яких меблів Спільноти взаємодопомоги «Оселя» з м. Львів (ремонт меблів), Фірма «Нотіс» з м. Харків (виробництво тактильних карт) та багато інших.

Для повноцінного розвитку соціального підприємництва мають бути створені сприятливі умови. Стримує розвиток соціального підприємництва відсутність чіткої законодавчої бази, яка б визнавала, визначала і регулювала діяльність СП в нашій країні. Перешкодою для розвитку соціального підприємництва також є необізнаність громадян щодо сутності, механізму та перспектив цього виду підприємницької діяльності. Популяризація ідей та успішних практик соціального підприємництва створить передумови для розвитку цього сектору підприємництва в нашій країні. Динамічно розвиваючись в європейських країнах, соціальне підприємство вирішує проблеми безробіття, соціального захисту, громадського залучення тощо, піднесення економіки, поповнення бюджету. Використання досвіду європейських країн, що полягає у державній підтримці та сприянні збільшенню масштабів соціального підприємництва, безумовно, є корисним для України.

Проаналізувавши досвід розвинутих країн світу і наявний потенціал нашої країни вважаємо що Україна має усі можливості до успішного провадження соціального підприємництва, як ефективного механізму вирішення соціальних та економічних проблем. Однак, головним інструментом розвитку соціального підприємництва в Україні має стати підтримка держави, яка повинна супроводжуватися програмами розвитку соціальних підприємств, впровадженнями системи пільгового кредитування та вироблення національної стратегії розвитку соціального підприємництва.

Література

1. Екосистема соціального підприємництва в Україні: виклики та можливості/ ПАКТ. Київ (Україна), Вашингтон (США), 2018. - 38 с.
2. Завадських Г. М., Тебенко В. М. Практичні аспекти становлення соціального підприємництва в Україні // Г.М. Завадських, В. М. Тебенко // БІЗНЕС ІНФОРМ, 2020. - №11.- С. 177–185.
3. Завадських Г. М., Тебенко В. М. Соціальне підприємство як інноваційний вектор розвитку економіки України / Г. М. Завадських, В.М. Тебенко // The I International Science Conference on Multidisciplinary Research, January 19 – 21, 2021, Berlin, Germany. 229-234.
4. Каталог соціальних підприємств України 2016-2017 рр. Київ, видавничий Дім «Києво-Могилянська академія», 2017. URL: <http://www.socialbusiness.in.ua/index.php/sotsialnipidpriemstva/katalog>
5. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємство: посібник / В. Смаль, В. Кокоть. ПРОМІС 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pleddg.org.ua/ua/2017/shho-slidznati-pro-socialne-pidpriiem>